

СЕКЦІЯ 3

РОЛЬ ТА ПОТЕНЦІАЛ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНО СТІЙКОЇ ДЕРЖАВИ

УДК 338. 439

Артеменко Людмила
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Тернопіль, Україна
Liudmyla Artemenko
PhD (Economics), Docent Associate Professor
Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ЕВОЛЮЦІЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ EVOLUTION OF THE ESSENCE OF THE FOOD SACURITY CONCEPT

Порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року передбачає вирішення спільної глобальної мети – досягнення продовольчої безпеки та ліквідація голоду[1]. Ці питання знайшли відображення в концепціях національної безпеки країн світу, реалізації стратегій та програм з метою скорочення ризиків системи життєзабезпечення.

Серед науковців не існує усталеного підходу щодо етапів еволюції продовольчої безпеки, факторів, що обумовлюють такий перехід та критеріїв її виміру. Зміни відбувалися на тлі і в зв'язку зі значимими подіями, які становили загрозу гарантуванню продовольчої безпеки: світова війна, продовольча криза, проблеми голоду країн третього світу. У більшості, відліком спроби систематизації та узагальнення підходів щодо визначення продовольчої безпеки та її оцінки слугують офіційні документи міжнародних організацій та конференцій.

Початковим вектором руху в сторону забезпечення населення продовольством та безпеки здоров'я по праву можна вважати дослідницьку роботу «Проблеми сільського господарства і здоров'я» (1935 р.) австралійського вченого Френка Л. Макдугалла, що базувалася на висновках провідних фахівців США та Великобританії в сфері дієтології. Основний із них – населенню більшої частини світу не вистачає повноцінного харчування. Констатація такого факту дала поштовх старту першого етапу розвитку продовольчої безпеки, яку країни розглядали під кутом продовольчої незалежності із бажанням мінімізації імпорту або розподілу надлишків шляхом надання продовольчої допомоги країнам, що розвиваються. Із цією метою ООН поглибила міжнародну співпрацю у сфері забезпечення населення держав повноцінним продовольством.

Проте, під час Другої світової війни, аграрний сектор та харчова промисловість зазнали значної руйнації. Підприємницькі структури, які виробляли сільськогосподарську техніку та мінеральні добрива, були перепрофільовані під військові потреби, тому безпекове питання набрало особливої гостроти. Результат пильної уваги світової спільноти та міжнародних організацій до проблеми забезпечення населення країн продовольством виявився у проведенні міжнародної конференції 1943 року, яка заклала концептуальні основи комплексного визначення та виміру продовольчої безпеки. Базовими постулатами було проголошено: надійне (наявність продовольства та забезпечення його постачання), належне (у кількісному достатку) та відповідне (із необхідною якісною поживністю) продовольство кожному громадянину країни. Окрім того, на конференції була сформульована глобальна мета цивілізаційного світу – гарантувати «свободу від голоду» та задовольняти базові

потреби людства в споживанні калорій з їжею. В першу чергу, акцентувалася увага на тому, що позитивне вирішення таких фундаментальних питань залежить від світових темпів економічного зростання та динаміки виробництва зернових культур. Паралельно провідні країни світу проголосили курс на інтенсифікацією галузей виробництва продовольства, впровадження передових методів агротехніки та науково-технічних досягнень. Поряд із цим, поза увагою залишалися можливості платоспроможного попиту населення. В подальшому, вказані ідеї будуть покладені в основу діяльності, заснованої у 1945 році ФАО (Продовольчої та сільськогосподарської організації) при ООН.

Із огляду на визначальну роль сировинного потенціалу у процесі формування та забезпечення продовольчої безпеки, криза 1972-1974 років стала болючим викликом досягнення свободи від потреби і від голоду на міжнародній арені. Оскільки обсяг світового виробництва зерна скоротився на третину і, відповідно, зросли ціни на продукти харчування. Надважливим кроком усунення загроз забезпечення населення країни достатніми обсягами продуктів харчування стала Всесвітня продовольча конференція (1976р.), яка започаткувала термін «продовольча безпека» («food security»), а ФАО офіційно ввела його у світову практику.

Вагомим внеском у формування підходів до оцінки продовольчої безпеки в цей проміжок часу стала робота А. Сена, яка фокусувала проблему на рівні домогосподарств та окремих груп людей [2]. Із врахуванням викладених думок науковця, дефініція «продовольча безпека» поглибила змістове наповнення. Визначення розширювалося поняттями «фізична доступність» та «економічна доступність» продовольства, які в подальшому стануть базовими індикаторами Глобального індексу продовольчої безпеки (GFSI). В якості показників виміру продовольчої безпеки пропонувалося брати до уваги не тільки обсяг виробництва злакових культур на душу населення, а сегмент тих, які отримують недостатню кількість калорій для повноцінної діяльності. Таким чином, наступний етап, який припав на 70-80-ті роки ХХ – го століття, концентрував увагу на необхідності забезпечення балансу попиту та пропозиції на продовольчих національних ринках. Відзначалося, що надання продовольчої допомоги перешкоджає досягненню самодостатності країн та створює умови загрози національній безпеці.

Бачення сутності продовольчої безпеки в 90-х роках ХХ століття поглиблюється в рамках концепції багатфункціональності та віднесення її до рангу суспільних благ. Пояснювалося таке розуміння впливом на харчування населення негативних соціальних факторів, а саме: низькою якістю надання медичних послуг, погіршеною екологією, неналежними санітарними умовами. Підхід базувався на аналітичних розрахунках ЮНІСЕФ (Дитячий фонд ООН), де доводилася кореляційна залежність між незбалансованістю у поживності харчування бідних верств населення світу (за калоріями, білками, вітаміном А, вмістом макро - та мікроелементів, доступом до питної води), та народженням дітей із нестачею ваги, зросту або іншими відхиленнями. Таке змістове наповнення продовольчої безпеки в соціальному ракурсі носило прогресивний, новаторський характер і засвідчувало про початок нового еволюційного етапу, який продовжується до теперішнього часу – синтезу і взаємозалежності питань продовольчої безпеки та безпеки харчування (nutrition security).

Підводячи підсумки, можна констатувати, що в сучасних реаліях продовольча безпека актуалізується на усіх рівнях – глобальному, регіональному, національному, індивідуальному та родинному. Трансформація категорії «продовольча безпека» відбувалася під впливом нових поглядів на систему взаємодії країн світу, спрямованих на боротьбу із голодом, тому постійно збагачувалася новими компонентами. При цьому на більш ранніх етапах увага зосереджувалася на питаннях наявності обсягів пропозиції продовольства та самозабезпеченості країн. У подальшому міжнародне співтовариство зосередилося на технічних аспектах (надійність поставок, запаси продовольства та контроль над цінами). Надалі, розвиток ідей поступово виокремлював проблеми бідності, фізичної та економічної доступності продовольства. В ХХІ-му столітті спостерігаються тенденції переплетення процесів економічної сутності та соціальної значимості забезпечення продовольством

населення країн світу, домінантними векторами серед яких стають поживність та безпека харчування.

Перелік використаних джерел:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015).
URL: <http://www.un.org.ua/en/publications-andreports/global-un-publications/4337-transforming-our-world-the-2030-agenda-for-sustainable-development-2015>
2. Sen A. Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation. (1981), New York: Oxford: Clarendon Press. 257 p.

УДК 334:364

Грицишин Вікторія

студентка групи БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Крамар Ірина

доктор економічних наук, доцент

професор кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль, Україна

Viktoriia Hrytsyshyn

student of group BM-21

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Iryna Kramar

Doctor of Science (in Economics), Associate Professor

Professor of the Economics and Finance Department

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

**РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЕКОСИСТЕМІ: ВИКЛИКИ ТА
МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ROLE OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE ECOSYSTEM : CHALLENGES
AND OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT**

Актуальним питанням сьогодення є поширення соціального підприємництва в Україні. Як відомо, в Україні соціальне підприємництво здобуває підтримку міжнародної спільноти з початку 2000-х років, а вже з 2015 року розвивається активніше, як реакція соціуму на загрози, пов'язані з гібридною війною на Сході країни та погіршенням соціально-економічної ситуації загалом. Сьогодні соціальне підприємництво набуває популярності, так як йому властива здатність щодо вирішення соціальних та економічних проблем. Однак даний феномен є відносно молодим для України й потребує більш детального вивчення.

Варто зазначити, що соціальні підприємства здійснюють свою діяльність шляхом виробництва та продажу товарів і послуг, використовуючи отримані прибутки для вирішення певних соціальних проблем, а кінцевою його метою є здійснення позитивного соціального впливу. Основним мотивом соціальних підприємців у реалізації даної бізнесової діяльності є їх особисті переконання та цінності, життєвий досвід, а також соціальна відповідальність. Прикладом може слугувати переконання в потребі зменшити нераціональне використання текстильної або іншої продукції; створити робочі місця та забезпечити професійну реалізацію вразливих верств населення тощо. Також досить часто мотивацією до створення